

i recenzije« osvrtni na arhivističke časopise u inozemstvu. To su prilozi B. Stullija, T. Ribkin, J. Paver i M. Križmana. Tiskana je također stalna rubrika »Vijesti« — u kojoj su svoje priloge dali M. Androić i M. Hrg. ka«, kao i ostali, vrijedna je publikacija u kojoj je stručno obrađena važna građa iz hrvatske historije, pa taj vjesnik zapravo ispunjava u velikoj mjeri prazninu u izdavanju građe iz hrvatske povijesti. Prilozi objavljeni u rubrici »Rasprave i članci« vrijedan su prilog arhivisti-ci, ali i historijskoj nauci.

Bosiljka Janjatović

50 GODINA REVOLUCIONARNOG SINDIKALNOG POKRETA U JUGOSLAVIJI

Novinsko poduzeće »Radnička štampa« tiskalo je u Beogradu prošle, 1969. godine, knjigu »50 godina revolucionarnog sindikalnog pokreta u Jugoslaviji« — rad trinaest autora. U knjizi je obuhvaćen period od stvaranja prvih sindikalnih organizacija na današnjem području Jugoslavije pa sve do djelovanja sindikata u privrednoj i društvenoj reformi, dakle, od kraja prošlog stoljeća pa do današnjih dana. Namijenjena je široj javnosti, a već je iz naslova i opsega (276 str.) jasno da se radi o kratkom pregledu razvoja sindikalnog pokreta na spomenutom području (knjiga ima i takav podnaslov — »Kratak historijski pregled«). To je ujedno i prvi opširniji pregled razvoja sindikalnog pokreta kod nas, koji je bio najprije pod utjecajem socijaldemokracije, a zatim pod utjecajem Komunističke partije Jugoslavije.

U uvodnom dijelu obrađen je u najkraćim crtama sindikalni pokret do 1918. god. — do stvaranja Kraljevine SHS. Dušan Kermauner obradio je sindikate na području Slovenije, Mladen Vukomanović u Srbiji i Crnoj Gori, Elza Tomac na teritoriju Hrvatske, Dušan Kecić u Vojvodini, Nedim Šarac u Bosni i Hercegovini, a Dančo Zografski u Makedoniji. Svi su ti autori prika-

zali nastajanje i prve početke sindikalnih organizacija, njihovu orijentaciju — što znači da su prikazali razvoj sindikata pod utjecajem socijaldemokratskih stranaka.

Razvoj i djelovanje sindikata pod utjecajem Komunističke partije Jugoslavije, od 1919. do 1945. god. obrađeni su u pet poglavlja, koje su pripremili ovi autori: Dragoje Živković prikazao je razdoblje 1919—1920. godine — što znači vrijeme nastajanja sindikata pod utjecajem KPJ i prvu godinu njihove aktivnosti — u poglavlju »Borba za ujedinjenje sindikalnog pokreta (1919—1920)«. Ubavka Vujošević prikazala je uglavnom djelovanje Nezavisnih sindikata u poglavlju »Strujanja i odnosi u sindikalnom pokretu (1921—1929)«; situaciju u kojoj se našla Komunistička partija nakon zabrane rada Nezavisnim sindikatima prikazala je Dragica Lazarević u poglavlju »Sindikalni pokret u uslovima monarhofašističke diktature (1929—1934)«; Pero Damjanović prikazao je borbu komunista za osvajanje reformističkih sindikata i njihove uspjehe u toj borbi u poglavlju »Jačanje revolucionarnog sindikalnog pokreta (1935—1945)«.

Svi su ti autori posvetili više pažnje prikazu stavova KPJ prema radu u sindikatima nego njihovoj svakodnevnoj čisto sindikalnoj aktivnosti, i sve to u ovisnosti o međunarodnom sindikalnom pokretu. Tako je dijelu te problematike posvećeno jedno cijelo poglavlje, koje je napisala Milena Gecić — »Osnivanje Balkanskog sindikalnog sekretarijata«. (To se zbililo u toku 1920. godine).

Razdoblje nakon 1945. god. obradili su Branko Petranović u poglavlju »Sindikati od obnavljanja do uvođenja samoupravljanja (1945—1950)«, te Dušan Bilandžić u poglavlju »Savez sindikata u borbi za radničko samoupravljanje (1950—1965)« i »Sindikati u ostvarivanju privredne i društvene reforme (1965—1969)«.

Šteta je što ta knjiga, upravo zato što se radi o jedinom opširnijem pregledu sindikalnog pokreta pod utjecajem socijaldemokracije i kasnije Komunističke partije Jugoslavije, nema znanstvenog aparata,

a pogotovo što nema navedene literature na osnovu koje je i napisana (kako je to redakcija i istakla u uvodu knjige).

Bosiljka Janjatović

Vinko Švob — Mahmud Konjhodžić: II odred Primoraca, Gorana i Istrana 1942. godine, Zagreb 1969.

U izvanrednom izdanju Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1969, objavljena je knjiga Vinka Švoba i Mahmuda Konjhodžića »2. odred Primoraca, Gorana i Istrana 1942. godine«, koja uz spomenice o 13. primorsko-goranskoj (1968) i 43. istarskoj diviziji (1969), predstavlja treću ediciju posvećenu partizanskim jedinicama što su djelovale na području Kvarnera i njegova zaleđa. Temeljni profil ovih edicija je isti, ali se knjiga o II primorsko-goranskom NOP odredu ipak od prve dvije razlikuje ne samo opsegom, već minucioznijim pristupom građi.

Zasnovana kao monografija, knjiga sadrži opsežan uvod u početke NOB-e u ovim krajevima, s kratkim pregledom razvoja radničkog pokreta u razdoblju 1919—1941. i opsežnim prikazom oružane borbe od njenih početaka do osnivanja II P. G. NOPO 9. VI 1942. godine.

Treće i najopsežniji poglavlje posvećeno je djelovanju odreda sve do njegovog uključenja 26. XI 1942. u sastav 14. primorsko-goranske brigade NOV Hrvatske, koja je kasnije, nakon ulaska u sastav 13. primorsko-goranske divizije, preimenovala u 2. brigadu. Prilog sadrži kazala skraćena, geografskih i osobnih imena. Pored toga knjiga je upotpunjena s dvije geografske karte i 20 fotografija, od kojih 7 fotokopija dokumenata.

Autori su se služili dokumentarnom građom iz arhiva Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu, Muzeja narodne revolucije u Rijeci, Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, objavljene arhivske građe u Zborniku dokumenata i podataka o narodno-oslobodilačkom ratu jugoslavenskih naroda, pri čemu se nisu ograničili samo

na partizansku i partijsku građu, već i na neprijateljsku, ali u daleko manjem opsegu. Vrijednost djela sastoji se u tome što su se autori potrudili da organiziraju suradnju i priloge 249 sudionika u svim ratnim zbivanjima na ovom području u 1941. i 1942. godini. Autori su se služili i slovenskom partizanskom arhivskom građom, ali samo onom koja je bila objavljena u Zborniku dokumenata NOR-a. Dosadašnja literatura NOR-a nije uzimana u obzir, što je velik propust, jer su time autori izbjegli da dopunjavanjem i konfrontiranjem podataka i stavova zaokruže cjelokupni dosadašnji rad na historiografiji NOR-a, a korišćenjem slovenske literature sigurno bi obogatili sadržaj knjige i još bolje utvrdili vojno-političku stratešku vrijednost ovoga područja za razvoj narodne revolucije u svim susjednim oblastima.

Cijeli svoj pristup građi (arhivskoj i memorijalnoj) autori su zasnovali na jednom temeljnom stavu koji proizlazi iz njihova vlastitog sudioništva u zbivanjima. Kronološki, politički i vojni aspekti zbivanja promatrani su i opisani onako kako su ih doživljavali ljudi jasne i čvrste opredijeljenosti za revolucionarni i nacionalnooslobodilački rat, čime djelo dobiva karakter **autobiografije pokreta**. Bez ograničavanja na samo vojne aspekte NOR-a i opise operativnih djelovanja, obuhvaćena su vrijedna zbivanja ilegalnog rada u neoslobođenim mjestima, razvoj antifašističkih organizacija, narodnooslobodilačkih odbora, veza, pozadinskih službi — ukratko, cijele kompleksnosti partizanskog rata u kome nema razgraničenja između fronta i pozadine i kome je bitni uvjet opstanka i pobjede puna povezanost vojske i naroda. S tih aspekata knjiga je više politički nego vojni povijesni prikaz, dan, na jednom stručnom publicističkom nivou, koji je znatno viši nego kod navedenih spomenica.

Operativno područje II odreda zahvaćalo je kraj od izvorišta Čabranke i Kupe na jednu stranu do Lukovdola, Severina i Zdihova i na drugu stranu do Učke, Plane i mora uključujući otok Krk. Time ova edicija za pučanstvo otoka Krka ima

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:

dr BRANKO FUČIĆ